

сучасній школі вчитель вирішує окремі виховні та методичні задачі пов'язані з моральними, трудовими, естетичними, фізичними та розумовим розвитком дітей, проте орієнтується на формування цілісної особистості людини.

С.В. Крохмаль, М. П. Трофанова

Формування навичок спілкування українською мовою

Закон України "Про мови" надав українській мові статус державної. Це сприяє оволодінню усним і писемним українським мовленням широкими верствами населення, зокрема учнівською молоддю.

Формування мовленнєвих навичок, особливо в учнів-першокласників супроводжується великими труднощами. Вони пов'язані з тим, що багато дітей живуть в умовах взаємодії двох і більше мовних систем, здебільшого російської і української.

Відомо, що в основу вивчення курсу рідної мови в початковій школі покладено принцип всебічного розвитку мовлення. Реалізація його забезпечується систематичним збагаченням словникового запасу і вдосконаленням граматичної будови мовлення школярів, навичок виразного читання та зв'язного викладу тексту, написанням творчих вправ тощо.

Для того, щоб діти охоче вивчали українську мову, необхідно велику увагу приділяти емоційному забарвленню уроку, підтримці інтересу до навчання. Треба прагнути при активному темпі уроку забезпечувати повний контакт, атмосферу доброзичливості й активної творчої співпраці з вихованцями, урізноманітнювати види діяльності дітей, дотримуватися єдиного орфографічного режиму.

Уже з першого року навчання вчимо дітей доказувати, сперечатися, шукати і знаходити аргументи, відстоювати свою думку. Для цього необхідна особлива методика і щоденні тренування у спілкуванні.

Навчатись грамотному спілкуванню на уроці - це і є найінтенсивніша праця учня. Мотив мовлення виникає у дітей внаслідок яскравих вражень, коли вони добре уявляють обставину, місце, людей, про яких розповідають. Важливо також сформувати у школярів уявлення про співбесідника, передбачити прийоми, які б спонукали задуматися над тим, як слухач сприймає їхнє висловлювання. Доцільно створювати на уроках такі навчальні ситуації, які б наближалися до життєвих умов. Ситуація живого спілкування виникає тоді, коли вчитель і

школярі об'єднані взаєморозумінням, радістю спільної праці. Школою оволодіння прийомами викладу думки є колективна розповідь.

Формувати уявлення про функції мовлення допомагають зіставлення розповідей, описів, міркувань, художні і наукові тексти. Наведемо приклад:

Вправа. Спостереження за вираженням однієї думки у текстах різного типу.

Мета. Допомогти дітям зрозуміти, що залежно від мети висловлювання (хочемо щось розповісти, описати предмет чи подію або довести свою думку) говоримо по-різному, добираємо різні способи викладу думки.

Прочитайте тексти і запитання до них.

1. Люблю розглядати джерельце. Вода прозора. Дно застелене блакиттю неба. У синій глибині бачу віття сокорини.

Яким ви бачите джерельце?

2. Тарас і Юрко розчистили джерельце. Дно обмостили камінням. І заспівала, і задзюрчала вода!

Що зробили хлопчики?

3. Людина оберігає джерела, бо з них починаються ріки.

Чому треба оберігати джерела?

Поміркуємо: що є спільного у всіх трьох текстах, а що різне. Про що говорить у кожному? (Про джерельце. Це у них спільне.)

Прочитайте запитання до першого тексту. Дайте на нього відповідь. (У тексті описується джерельце. Це опис.)

Яке запитання до другого тексту? Як відповісти на нього?

(Повіdomляється, що відбулося, яка пригода сталася. Це розповідь.)

Прочитайте запитання до третього тексту. Як на нього треба відповісти? (Пояснюється, чому людина оберігає джерела. Це міркування.)

Отже, використовуючи опис, розповідь, міркування, даємо можливість дитині формувати при спілкуванні мовленнєві уміння. Подальшу роботу з першокласниками з розвитку як усного, так і писемного українського мовлення поглиблюємо на основі змісту, зв'язних текстів і завдань гуманістичного спрямування. Вони включають спостереження за вираженням однієї, а також спільної думки у художньому та науковому описах, складання казок, оповідань, словникової роботи.